

RAUHAN HAAVEITA

WILPF, SUOMI 90 VUOTTA

WILPF, Suomen osasto ry

Women's International League for Peace and Freedom (WILPF) on kansainvälinen naisten rauhanjärjestö, joka toimii aseettoman ja väkivallattoman maailman puolesta. Järjestö perustettiin ensimmäisen maailmansodan aikana vuonna 1915. Osastoja järjestöllä on tällä hetkellä kaikissa maanosissa, yhteensä yli 30 maassa. Suomen osasto perustettiin vuonna 1926. Se on Suomen vanhin naisten rauhanjärjestö.

www.wilpf.fi, wilpf@wilpf.fi

www.wilpf.org

Julkaisija: WILPF, Suomen osasto

Toimittaja: Arja Laine

Ulkoasu: Pamela Arslan

Paino: KTMP Group Ab Oy, 2017

© WILPF, Suomen osasto

Etukansi: Elokuun illassa Töölönlahdella muistellaan Hiroshiman uhreja. Kuva: Tarja Pihlajisto. Takakannen kuva: Marianne Laxén.

SISÄLLYS

Esipuhe	5
Mikä WILPF?	7
Tarja Halonen: <i>Kiitos ja onnea 90-vuotias WILPF</i>	9
Raisa Lardot: <i>Kaikki toistuu</i>	11
Elina Vuola: <i>Uskonnot voidaan valjastaa hyvän tai pahan palvelukseen</i>	14
Lea Launokari: <i>Rauha on ihmiskunnan toivo ja mahdollisuus!</i>	16
Bahar Mozaffari: <i>Hukkuneelle pakolaislapselle, ”Hyvästi”</i>	23
Marjaana Jauhola: <i>Helsingin rauhanneuvottelujen toiset kasvot – acehilaiset naiset haastavat katsomaan rauhaa toisin</i>	25
Tyyne Martikainen: <i>Sodan historiasta tie rauhaan</i>	29
Emilia Fagerlund: <i>Rauhantyön ja feminismin monimuotoisuus</i>	34
Marjaana Toiviainen: <i>Ei rauhaa ilman oikeudenmukaisuutta, ei oikeudenmukaisuutta ilman rauhaa</i>	37
Batulo Essak: <i>Palautuuko lapsuuteni Somalia?</i>	40
Eeva Kilpi: <i>Tshernobylin kevät</i>	43
Hilkka Pietilä: <i>Mietteitä rauhankulttuurista</i>	46
<i>Meidän Edith</i>	49

ESIPUHE

Marraskuussa 2016 WILPF, Suomen osasto saavutti 90 vuoden iän. Yhdistyksemme on kaikkina aikoina työskennellyt kohti sitä päämäärää, ettei ihmisten välisiä erimielisyyksiä ratkota asein. Kansainvälinen liittomme on mahdollistanut rajat ylittävän yhteistyön ja tässä laajassa verkostossa olemme osaltamme olleet edistämässä turvallisuutta ja rauhaa.

Historiikissamme, joka tehtiin yhdistyksen täyttäessä 80 vuotta, todettiin, että maailman muuttumisen kiihtyessä rauhanliike on uusien haasteiden edessä. Vuosikymmenessä olemmekin joutuneet todella kohtaamaan suuria ongelmia: rasismien ja terrorismin lisääntymisen, ilmastonmuutoksen kiihtymisen sekä faktojen ja valheiden sekoittumisen...

WILPF sisällyttää rauhan käsitteeseen aseistariisunnan lisäksi sosiaalisen ja taloudellisen oikeudenmukaisuuden, ihmisoikeudet sekä turvallisen ja elinkelpoisen ympäristön. Kaikki nämä ovat ehdottomia edellytyksiä matkalla rauhaan. Rauhan saavuttaminen vaatii kärsivällisyyttä ja kansainvälistä yhteistyötä kaikilla yhteiskuntaelämän eri alueilla.

Väkivaltaa ja sotaa ei ikinä kitketä pois pommeilla, panssareilla, armeijoilla tai sotilasliitoilla. Sen poistaminen onnistuu vain korjaamalla ne ongelmat, joista se versoo. Tasa-arvo, ihmisoikeuksien kunnioittaminen, hyvinvointia kaikille tuottava talousjärjestelmä sekä kestävä kehityksen tuoma turvallinen ja yhteinen ympäristö luovat alustan rauhanomaiselle yhteiskunnalle.

Meille tärkeä YK:n päätöslauselma 1325 edellyttää naisten osallistumista rauhanneuvotteluihin ja konfliktien jälkeen tapahtuviin jälleenrakentamisiin. Naisten ja miesten hyvin erilaiset kokemukset konfliktitilanteissa ja sodissa luovat erilaisia näkemyksiä rauhanrakentamisesta. Naisten vaikutusvallan lisääminen vahvistaa rauhanprosessien onnistumismahdolli-

suuksia ja on edellytys vakaan yhteiskuntarauhan saavuttamiseksi.

Yksi yhteinen planeettamme tarvitsee naisia rauhantyöhön. Yhdistyksemme 90 toimintavuoden kunniaksi pyysimmekin naisia kertomaan ajatuksiaan rauhasta. Tässä kirjasessa he puhuvat siitä työnsä, tutkimusten, elämänsä, runojensa, kuvien kautta... He muistelevat mennyttä ja analysoivat tulevaa... Annetaan siis heidän puhua.

Arja Laine, puheenjohtaja

Mikä WILPF?

Women's International League for Peace and Freedom (WILPF) perustettiin ensimmäisen maailmansodan aikana vuonna 1915, jolloin yli tuhat naista sekä sotaakäyvistä että puolueettomista maista kokoontui Haagiin vaatimaan sodan välitöntä lopettamista. Kansallisia osastoja on nykyisin kaikissa maanosissa, yhteensä yli 30. WILPFin omat toimistot sijaitsevat Genevessä ja New Yorkissa.

Naisten Kansainvälisen Rauhan ja Vapauden Liiton, Suomen osaston (nykyisin WILPF, Suomen osasto ry) perusti naisasia-aktivisti Maikki Friberg 26.11.1926. Osasto on Suomen vanhin naisten rauhanjärjestö.

Sadan vuoden ajan ovat WILPFin päämäärät pysyneet samoina: rauhan, oikeudenmukaisuuden ja turvallisuuden edistäminen. WILPF kokoaa naisia toimimaan rauhan ja vapauden, aseistariisunnan ja kansainvälisen yhteistyön edistämiseksi poliittisella, sosiaalisella, taloudellisella ja kulttuurin alueilla. Rauhan käsitteeseen sisällytetään aseistariisunta, sosiaalinen ja taloudellinen oikeudenmukaisuus, ihmisoikeudet ja turvallinen sekä elinkelpoinen ympäristö. Erityistä huomiota kiinnitetään naisten ja lasten oikeuksiin ja turvallisuuteen.

Lue WILPFin 100-vuotisjuhlissa hyväksytty manifesti:
<http://wilpf.fi/2015/05/wilpf-manifesti-2015>.

www.wilpf.org

www.wilpf.fi

wilpf@wilpf.fi

Kiitos ja onnea 90-vuotias WILPF

Jotkut asiat pysyvät ajankohtaisina vuosikymmenestä toiseen. Rauhanliike on tänään jälleen kerran kaivattu asia Euroopassakin. Ihmisten koulutustaso on noussut, maailma on kansainvälistynyt ja kansojen ja yksilöiden väliset yhteydet ovat moninkertaistuneet. Mutta sodat eivät ole poistuneet keltomaiden keinojen museoon. Päinvastoin tuntuu siltä, että erilaiset ryhmittymät aikaisempaa helpommin tarttuvat aseisiin ristiriitojen ratkaisemiseksi tai vain oman asemansa vahvistamiseksi.

Sodat ja muut aseelliset konfliktit ovat aina olleet raskaita siviiliväestölle. Naiset ja vanhukset ja joskus myös lapset ovat yrittäneet pitää yhteiskunnan normaaleja siviilitoimintoja käynnissä. Nyt tilanne on huonontunut entisestään. Aseteknologian kehityksen myötä aseiden iskuvoima on kasvanut, eikä vihollista ole pakko nähdä kasvoista kasvoihin.

Aikaisemmin sodan sääntöihin kuului jättää tietyt yhteiskunnan osat alueet sotatoimien ulkopuolelle. Vaikka sääntöjä on rikottu, niin niiden olemassaolo kuitenkin tunnustettiin. Nyt sotaa käyvinä osapuolina eivät ole enää valtiot, vaan erilaiset muut ryhmittymät.

Väkivalta kohdistetaan yhteiskunnan turvattomimpiin jäseniin. Siviilejä käytetään suojakilpinä. Itsemurhapommittajiksi pakotetaan ulkopuolisia. He voivat olla kaikenikäisiä, miehiä ja naisia, poikia ja tyttöjä. Erilainen seksuaalinen väkivalta on palannut voimankäyttötoimiin. Naiset ja tytöt ovat useammin erityisen väkivallan kohteena.

Naiset ovat joutuneet sodan keskiöön entistä vahvemmin, mutta he ovat edelleen poissa neuvoteltaessa rauhasta. Naisten saaminen rauhanneuvottelijoiksi on sekä tasa-arvokysymyksenä ihmisoikeusasia että se on tae kestävän rauhanrakenteen luomisesta. Naiset tuntevat alueen arjen – ennen konfliktia ja sen aikana. Heiltä voi saada arvokasta tietoa siitä, miten alueesta voi rakentaa kestävämmän.

Sodat ja muut aseelliset konfliktit aiheuttavat pitkäaikaisia ympäristövahinkoja. Lisäksi konfliktit näyttävä sijoittuvan lähes yksinomaan alueille, joilla on pulaa vedestä ja joka kärsii muutoinkin ympäristöongelmista.

Sodan aikana ihmisillä on erilaiset toimintasäännöt kuin rauhan aikana. Rauhan juurruttaminen on siksi sitkeyttä vaativaa työtä. Ei riitä, että neuvottelijat pääsevät lopputulokseen, vaan että rauha koetaan tärkeäksi asiaksi myös ruohonjuuritasolla. Rauhankasvatustyössä on itse asiassa kyse ihmisten välisen kanssakäymisen perussäännöistä: Yhteiskunnassa on aina ristiin meneviä etuja. Niiden tunnustaminen ja toimivan kompromissin löytäminen voi saada liikkeelle myönteisen prosessin.

Kunnioitukseni WILPF:lle ja paljon aktiivisia toimintavuosia lisää!

*Tarja Halonen puhumassa
WILPF:n kansainvälisessä
kongressissa Helsingissä 1.8.1995.
Kuva: WILPF, Suomen osaston
arkisto.*

Kaikki toistuu

*Kun mietin tätä päivää ja aikaa, niin mieleen tulee ajatus kaiken toistumise-
sta. Oikeastaan mikään ei ole muuttunut. Ihmiset vaeltavat paremman
elämän toivossa esimerkiksi Irakista, Syyriasta, Afganistanista ja Somaliasta
Suomeen. He ovat pakolaisia. Minun on helppo samaistua heihin, koska
olen itsekin tullut Suomeen pakolaisena.*

Tulin Suomeen vuonna 1944 Neuvostoliitosta Äänisen rannalla sijaitse-
vasta Soksun kylästä samaan aikaan kuin suomalaiset sotilaat peräytyivät.
Jouduimme lähtemään, koska isä oli paennut puna-armeijasta ja joutu-
nut keskitysleirille. Professori Aimo Turunen poimi isän keskitysleiriltä
Aunuksen radioon vepsän kielen tulkiksi. Häntä käytettiin propaganda
työssä. Professori kävi meillä monta kertaa kylässä ja pidimme häntä
hyvänä ystävänä.

Suomalaisten sotilaitten vielä ollessa Karjalassa meitä aivopestiin ja ma-
nipuloitiin. "Meidät oli pelastettu ja me olemme suomalaisia." Minä en
halunnut lähteä, koska mummo jouduttiin jättämään. Minulle sanottiin,
että mummo tulee myöhemmin. Niin ei koskaan tapahtunut.

Suomessa jouduimme nukkumaan ensimmäisen yön Joensuun rauta-
tiaseman lattialla. Kahden viikon kuluttua meidät siirrettiin siirtoväen
leirille Pohjanmaalle Kauhavalle. Siellä vietimme yhden kesän. Kauha-
valta meidät vietiin Minkiöön ja Mellilään. Olin silloin noin kuusi-
seitsemän vuotta vanha. Siirtoväen leirillä saatiin ruokaa, mutta esi-
merkiksi Mellilässä laitettiin piikkilanka-aita manttaalitalon ympärille. Me
olimme aidan sisällä. Kun olin siirtoväen leirillä, niin sain mannaryynipuu-
roa ja puolukkakiisseliä. Se oli värikästä. Ja ne vainapit - ne muistan aina!

Tultuamme Suomeen tiesimme, että isä oli vaaravyöhykkeessä. Sopimuksen mukaan Neuvostoliitosta tulleet ”sotarikolliset” piti palauttaa. Mietin, että miksi Suomi ei halunnut suojella isää? Hänhän oli tehnyt isoja palveluksia Suomelle. Miksi kukaan ei auttanut meitä pakenemaan Ruotsiin? Meillä ei ollut rahaa. Meitä oli äiti ja kuusi lasta.

Suomessa isä etsi koko ajan työtä. Hän pääsi töihin santakuoppaan kärkeämään santaa tavaravaunuihin. Me emme saaneet mistään mitään avustusta. Nykyisinhän pakolaiset saavat tukea. Tilanne on tänäänkin sama: ne, joilla on rahaa pärjäävät paremmin. He pääsevät seuraavaan maahan. Kukaan ei tee palveluksia ilmaiseksi.

Lapsuuden muistot ovat syvässä minussa. Meidän perheemme, äiti ja kuusi lasta, asuimme Mellilässä vinttihuoneessa 3x3 neliön huoneessa. Yhtenä talvena me meinasimme kuolla kylmyyteen. Äiti meni kysymään kunnalta puita, mutta niitä ei saatu. Äiti löysi vintiltä vanhoja kenkiä ja niitä me poltimme lämpimiksemme.

Vaikka professori Aimo Turunen tiesi, että isä oli palautettu ja että äidillä oli kuusi lasta ja että elimme äärimmäisessä köyhyydessä, niin hän ei ottanut koskaan yhteyttä, paitsi silloin, kun kirjani Ripaskalinnut ilmestyi vuonna 1978. Silloin hän tuli tapaamaan äitiäni ja toi tuliaisena sokeria ja jauhoja. Silloinhan äiti asui jo yksin. Äiti arvosti professorin vierailua.

Aikanaan, kun äiti sai kansaneläkkeen, hän oli kiitollinen. Hän olisi halunnut tavata presidentti Kekkonen henkilökohtaisesti. Tämä toive ei toteutunut. Äitini Maria synnytti kaikkiaan 11 lasta. Nyt meitä on jäljellä enää viisi.

Äitini kuoltua lähetin kyselyn, että olisiko mahdollista, että äiti haudattaisiin kotikylään. Vastausta ei tullut. Äidin kohdalta en anna ikinä anteeksi sitä, että kukaan ei auttanut häntä. Äitienpäivän aikaan äitejä palkittaessa muistan äitini. Kunpa hänkin olisi saanut julkisen kiitoksen.

Sota tekee ihmiselle?

Sota tekee sen, että sielun pohjalle jää ikuinen pelko. Mihinkään ei voi oikeasti luottaa. Kun syntyy sodan jalkoihin niin luulee, että sota kuuluu elämään. Ja kun ollaan hengissä, niin se riittää. Minulle on jäänyt tunne, että en ole ehjästi mikään, vaan olen aina ulkopuolinen. En ole selkeästi olemassa. Identiteetti kärsii hirveästi. Olenko vepsäläinen vai olenko suomalainen? Muutettuumme Kauniaisiin rivitaloon tunsin jotakin vepsäläistä, yhteisasumisen meininkiä.

Olen käynyt entisellä kotiseudullani. Toisin kuin Karjalan evakoilla, meidän talo on edelleen jäljellä. Se on uskomatonta. Huomasin, että paluuta ei ole. Entisen kotitalomme yläkerrassa asuu serkkumme. Hän näkee meidät suomalaisina. Näin se on, siellä olen suomalainen ja täällä olen vepsäläinen.

Mieheni Lardotin suku asui Viipurissa. He työskentelivät puutavara-alalla. Heitä ei lähetetty Joensuuhun vaan presidentti Svinhufvudin tilalle. André kävi koulunsa Kokkolassa. Hanken oli hänen opinahjonsa myöhemmin.

Andrén isä oli belgialainen, äiti englantilainen ja isoäiti riikinruotsalainen. Olen iloinen, että menin ulkomaalaisen kanssa naimisiin. Lardotin suvusta ei kukaan halunnut Suomen kansalaisuutta. Itse sain Suomen kansalaisuuden vuonna 1959. Kansalaisuus merkitsi minulle sitä, että meitä ei palautettu eikä meitä enää voi ajaa pois.

Kuva: Raisa Lardotin kotiarkisto

*Elina Vuola, akatemiaprofessori, Helsingin yliopisto
(toim. Arja Laine)*

Uskonnot voidaan valjastaa hyvän tai pahan palvelukseen

Näyttää siltä, että uskonto on yhtäkkiä kaikkialla, mutta ihmiset eivät oikein osaa käsitellä sitä. Aiemmin oletettiin, että uskonto on jotain yksityistä. Tänä päivänä tarvitaan kuitenkin lukutaitoa uskonnosta yleensä ja maailman uskonnoista. Uskonnoista lainataan liian helposti yksittäisiä kohtia, jotka silloin menettävät sen merkityksen, mikä niillä on kokonaisuudessa. Tarvitaan enemmän tietoa siitä, mikä on uskonnon ja väkivallan sekä uskonnon ja rauhan yhteys.

YK:n päätöslauselman 1325 merkityksestä on yhä uudelleen muistutettava. Monet naiset tekivät valtavasti työtä, että tämä vaatimus naisten osallistumisesta konfliktin ratkaisuihin ja rauhan prosesseihin tuli otetuksi vakavasti myös Suomessa. Nyt ulkopolitiikan ylin johtokin vetoaa siihen, että Suomi on rauhanyhteistyksen suuri maa ja pitää naisia sen keskiössä. Suomi on valtiona ollut aktiivinen, nyt onneksi siinä hyvin profiloitunut, mutta ei pidä unohtaa, että sen eteen on tehty paljon työtä.

Mitä tarkoittaa, kun sanotaan, että ”naiset pitää ottaa huomioon” konfliktin ratkaisussa ja rauhan prosesseissa? Sukupuolitarjastelu ei tarkoita vain naisten aseman arviointia, vaan siinä haastetaan ja määritellään uudelleen myös miesten asemaa.

Uskonnolliset johtajat, joita on ollut mukana rauhan prosesseissa, ovat kaikki perinteisesti olleet miehiä. On hyvä, että uskonnolliset johtajat ovat mukana prosesseissa. Samalla on huomattava, että useimmissa uskontoperinteissä naisilla on erittäin vähän sananvaltaa eivätkä he voi

edustaa uskontonsa ylätasoa. Kyse on myös siitä, mikä on naisten uskonnollinen auktoriteetti. Ruohonjuuritasolla toimivilta naisilta puuttuu usein asianmukainen koulutus. Vaikka tutkimusta konfliktinratkaisusta tehdään paljon, sukupuolinäkökulmasta tehtyä tutkimusta on vähän. Naisten roolista ei ole juurikaan faktapohjaista tietoa.

Erilaisissa ääriilikkeissä toimivia yhdistää miessukupuoli ja nuori ikä. On tärkeää ymmärtää miksi näin on. Kyse on myös mieskuvasta ja siitä, miten aikuiset miehet ja isät ovat läsnä poikien elämässä. Maskuliinisuus ymmärretään usein kapeasti.

Miksi sotia käydään uskontojen nimissä? Uskontoja voidaan käyttää kaikkein parhaimpaan ja kaikkein pahimpaan. Kyse on uskontojen liittyvästä ”pyhästä ambivalenssista”. Useissa uskonnoissa - erityisesti kristinuskossa, islamissa ja juutalaisuudessa Jumala on ylin auktoriteetti, johon vedotaan hyvinkin erilaisissa asioissa. Auktoriteettiajattelu sisältää kuitenkin itsessään elementtejä vallankäyttöön.

Uskontojen toinen puoli on se, missä puhutaan sovinnosta ja rauhasta, ihmisoikeuksista, omasta vastuusta ja anteeksi antamisesta. Ei ole sattumaa, että on ollut myös uskonnollisia johtajia, jotka ovat toimineet tämän perinteen mukaisesti rauhanprosesseissa, esimerkiksi Etelä-Afrikassa. Uskonnot voidaan valjastaa hyvän tai pahan palvelukseen. Myös uskontojen sisällä on kysymys vallasta: kuka päättää, kuka ei ja millä perusteella.

Vierastan sellaista mustavalkoista ajattelua, että uskonto on kaiken pahan alku ja juuri tai sitten sitä ei voisi lainkaan kritisoida. Jokainen meistä, jokainen yhteisö, voi valita, mitä kulttuurisesta, uskonnollisesta ja aatteellisesta perinteestä otetaan ja mihin arvoihin se liitetään. Tämä on sekä yksilölle että yhteiskunnalle moraalinen valinta, jonka jokainen joutuu tekemään.

Väkivalta synnyttää väkivaltaa. Väkivalta on perusoikeuksien riistämistä ja alistamista, demokraattisten oikeuksien, toimeentulon riistämistä. Viedään edellytykset demokraattiseen ja rauhalliseen yhteiskuntaan ja saatetaan harjoittaa silmitöntä väkivaltaa omaa kansaa vastaan. Jos alistetaan tarpeeksi, siitä syntyy väkivaltaa.

Rauha on ihmiskunnan toivo ja mahdollisuus!

Feministinen rauhanliike on iloinen, energinen ja se ilmaisee rauhaa kuvina ja symboleina. Rauhan kuvia ovat onnelliset ja terveet lapset, rehevä luonto ja kukkivat kukat, iloiset ihmiset, laulavat ja tanssivat naiset. Feministinen ideologia on rauhankulttuuri. Rauha tuo iloa ihmisille, sota ja väkivalta surua ja kärsimystä. Feministinen rauhanliike on väkivallatonta vastarintaa.

Feministisessä rauhanliikkeessä olen oppinut kyseenalaistamaan päätäjien puheet ja tekemiset, olen oppinut kyselemään, hakemaan vastauksia monelta taholta.

Olen ollut aktiivisena mukana naisten rauhantyössä lähes neljä vuosikymmentä. Siis lähes puolet WILPFin olemassaolosta. Naiset Rauhan Puolesta -liike Suomessa aloitti toimintansa 1970-luvun loppupuolella. Suomessa liike ei ole järjestäytynyt hierarkkisesti vaan toimimme edelleen verkoston omaisesti, jokaisen työ on arvokasta. Jokaisella naisella on yhtäläinen oikeus tehdä aloitteita ja toimia Naiset Rauhan Puolesta -liikkeen nimissä, jos niin haluaa. Itse tulin mukaan Naisten Rauhan Puolesta -liikkeen toimintaan ollessani Naisasialiitto Unionin hallituksessa, eli feministisen liikkeen kautta.

Vuonna 1979 olin mukana keräämässä nimiä Pohjoismaiseen Rauhanadressiin, tämän yhteydessä asuinpaikkakunnalleni Kirkkonummelle perustettiin Rauhanryhmä. Vuoden 1981 Kööpenhaminassa YK:n kokouksessa luovutettiin Pohjoismainen Rauhanadressi, jossa oli 530 000

nimeä. Adressissa vaadittiin ydinaseiden täyskieltoa, siinä sanottiin: ”Nyt saa riittää! Me haluamme muuttaa pelkomme voimaksi – yhdessä maailman kaikkien naisten kanssa. Emme enää vaieten hyväksy suurvaltojen valtataistelua. Vaadimme, että aseriisuntaneuvottelut on aloitettava heti uudelleen - tositaroituksella!”

Tästä syntyi pohjoismaisten naisten rauhanmarssit, joiden teemoina olivat Ei atomiaseille Idässä ja Lännessä, Kyllä atomiasevapaille vyöhykkeille Idässä ja Lännessä, Kyllä aseriisunnalle ja rauhalle. Marssit järjestettiin vuonna 1981 Kööpenhaminasta Pariisiin, 1982 Tukholmasta Leningradiin, Moskovaan ja Minskiin sekä 1983 Oslost Helsinkiin kautta New Yorkiin ja Washingtoniin. Olin mukana marssien valmistelutyöryhmässä sekä osallistuin Minskin ja Washingtonin marssilla. Rauhanmarssilla tapasimme rauhanaktivisteja, järjestimme seminaareja ja lehdistötilaisuuksia yhteistyössä paikallisten nais- ja rauhanjärjestöjen kanssa.

Greenham Commonin naisten rauhanleiri Englannissa aloitti toimintansa pohjoismaisten naisten Pariisin rauhanmarssin innoittamana. Englantilaiset naiset marssivat vuoden 1981 syksyllä Walesista Gardiffista Cheshrien Newburyn, jossa sijaitsi USA:n armeijan tukikohta Greenham Common. Naiset pystyttivät tukikohdan 12 portille leirin; leirit nimettiin sateenkaaren värein. Minä olin Keltaisella portilla pariin kertaan. Ensimmäisellä kerralla veimme Katy Hertellin kanssa leirille Suomen armeijalta lahjaksi saadun kaminan. Toisella kerralla olin leirillä viisi päivää ja yötä. Leirillä olo oli mielenkiintoista ja rankkaa. Öisin yritimme päästä piikkiaitaan tehtyjen aukkojen kautta tukikohtaan. Lähes joka aamu yöviranomaiset tulivat ja häätivät leiriläiset pois. Silloin piti pikaisesti siirtää kaikki tavarat tien toiselle puolelle ja aamulla jälleen pystyttää leiri portille. Leiri koostui yleensä nuotiosta, ruokailuvälineistä, muovikatoksesta ja makuupussista.

Yhdysvaltalaiset ohjukset poistettiin 1999 Greenham Commonista, mutta naisten leirit lakkautettiin vasta vuonna 2000, kun sinne saatiin lupa pystyttää naisten leirin muistomerkki. Nykyään alue on yleistä puisto- ja

jopa laidunalueita, kuten se oli ennen yhdysvaltalaisien ohjusten tuloa.

Kansainvälinen toiminta on ollut leimaa-antavana lähes kaikessa rauhantyössäni. 1980-luvulla olin mukana lukuisissa yhdysvaltalaisien ja neuvostoliittolaisten naisten yhteisissä tapaamisissa, joita järjestettiin Helsingissä Sister to Sister -nimisinä. Yhdysvaltalaiset naiset olivat huomanneet, että neuvostoliittolaiset naiset ovat aivan samanlaisia kuin he itse. Yhdysvaltalaiset naiset seisahtuivat päiväksi tai pariiksi Helsinkiin matkalla tapaamaan neuvostoliittolaisia sisariaan. Olin itse mukana pariin kertaan Krimillä, Alushtassa järjestetyssä seminaarissa sekä kerran Kaliforniassa Santa Cruzissa. Continuing the Peace Dialogue keskustelua jatkettiin muutamien vuosien ajan. Yksi feministisen liikkeen merkinäinen, Riane Eisler osallistui muutaman kerran näihin tapahtumiin.

Mielenkiintoisimpiin matkoihini kuuluu 2008 Alkuperäiskansojen ympäristöverkoston Äiti Maata suojeleva konferenssi, Elkossa, Nevadassa, USA:ssa. Shoshoni-intiaanit järjestivät 15. konferenssin, jonka tarkoituksena oli mm. kiinnittää maailman ja päättäjien huomio kestävään kehitykseen, taloudelliseen tasa-arvoon ja luonnon oikeudenmukaiseen kehitykseen kaikkien kansojen kesken. Majoituimme telttoihin ja elimme luonnon mukaan. Nukkumaan mentiin kun aurinko laski ja ylös noustiin vastaanottomaan auringonnousu nuotion ympärillä. Yöllä lämpötila laski $-10 \dots -7$ °C asteeseen.

Ympäristöasiat ovat tulleet osaksi rauhantyötä atomivoiman ja aseeteollisuuden myötä. Ensimmäisen Irakin sodan aikana käytettiin ns. köyhdytettyjä uraaniaseita (DU-aseita). NRP on vuodesta 2003 työskennellyt DU-aseiden kieltämisen puolesta, yhteistyössä ICBUW:n, (Kansainvälinen uraaniaseiden kieltöön pyrkivän liittoutuma) kanssa. YK:n ykköskomitean käsittelyssä nämä asiat ovat joka toinen vuosi.

DU-aseiden tuhoja on analysoitu useissa tutkimuksissa ja analyysin mukaan kemiallisesti myrkyllinen, radioaktiivinen ainesosa voi vahingoittaa DNA:ta ja aiheuttaa syöpää. Irakiin on kahden sodan aikana ammuttu yli 400 tonnia DU:ta.

Uraanin louhintaa on osa atomiteollisuutta. Kun uraanin hinta maailmalla on laskenut hamuavat ulkomaiset yritykset myös Suomen pienen pieniä uraanivarantoja. Itä-Uudellamaalla kansalaisliike sai pysäytettyä valtauksia v. 2005. Toistaiseksi Suomessa ei ole yhtään uraanikaivosta, olettaen ettei Terrafame saa uraanin talteenottolupaa.

Atomivoima ja ydinaseet ovat kuin siamilaiset kaksoiset, ilman atomivoimalan toimintaa ei rakennettaisi ydinaseita. Vuonna 1986 TVO haki Olkiluodon atomivoimalaan lehti-ilmoituksella yli 40 vuotiaita siivoojia, siis hedelmällisyyksiään ylittäneitä naisia. Järjestimme Olkiluoto 2:n alueella mielenosoituksen, jossa halusimme siivota atomivoimalan. Seurauksena n. 40 naista sai syytteen luvattomasta tunkeutumisesta alueelle. Oikeudessa saimme esittää puolustuspuheemme runomuodossa. Meidät vapautettiin syytteistä, koska tuomarin mukaan meillä oli oikeus olla huolissamme tulevista sukupolvista. Ainoastaan kolmelle naiselle määrättiin sakkorangaistus.

Olen ollut mukana järjestämässä vuosien mittaan useita mielenilmauksia toimivien ydinvoimaloiden alueilla ja läheisyydessä. Viimeiset kuusi vuotta ovat Pyhäjoelle suunnitteilla olevan Fennovoiman atomivoimalan vastaiset tempaukset vienneet paljon aikaa.

Tshernobylissä tapahtui ydinvoimalaonnettomuus 26.4.1986 ja Fukushimaa tähän asti suurin onnettomuus 11.3.2011. Näiden muistoksi järjestetään vuosittain Helsingissä Kolmen Sepän patsaalla hiljainen mielenilmaus.

EU:n militarisointia on syvennetty kaikissa EY/EU:n sopimuksissa, jolloin on edetty askel askeleelta kohti yhteistä puolustusta. Vuoden 2016 lopulla kampanjoimme muiden rauhanjärjestöjen kanssa siitä, että EU:n yhteisiä varoja ei tule käyttää ase- ja sotatarviketeollisuuden tukemiseen. Kuitenkin vuoden 2017 budjettiesitykseen sisällytettiin kohta puolustustutkimukseen, joka on merkittävä askel EU:n puolustuspoliittikan kehityksessä.

Myös EU:n atomiteollisuutta edistävä politiikka sekä EU:n patriarkaalinen rakenne antoivat Naiset Rauhan Puolesta -liikkeelle aihetta suhtautua kriittisesti EU:hun sekä toimia yhteistyössä EU:hun kriittisesti suhtautuvien liikkeiden ja järjestöjen kanssa sekä Suomessa että muualla Euroopassa.

Seitsemän vuoden ajan olin mukana järjestämässä Itä-Euroopan maihin bussikiertueita, Euroopan Tulevaisuus konferensseja, joiden aikana järjestettiin EU:ta ja sen militarisointia kriittisesti tarkastelevia keskustelutilaisuuksia, katuteatteria sekä vaadittiin rauhanrakentamista. Natoa ja EU:n militarisointia vastaan olevassa katuteatterissa olin klovni. Esityksessä oli musiikkia ja hienot sanat.

Enemmistö suomalaisista vastustaa Nato-jäsenyyttä, niin myös minä. Suomi allekirjoitti Naton isäntämaasopimuksen 4.9.2014. Sopimus tuo vakavan sotilaallisen uhan Suomelle, sillä se sisältää mm. Suomen alueen käyttämisen Venäjää vastaan. Sopimuksessa ei ole mitään varauksia edes Suomen alueen käytölle ydinaseiden tukialueena.

Vuoden 2016 touko-kesäkuun vaihteessa Suomi osallistui maailman suurimpaan sotaharjoitukseen, ACE, Pohjois-Ruotsissa, -Suomessa ja -Norjassa yhdessä USA:n ja Britannian kanssa. Yli 100 konetta oli ilmassa samanaikaisesti harjoittelemassa. Voitte kuvitella mitä tällainen toiminta merkitsee luonnolle!

Aseteollisuus on yhä sokeampi ja välinpitämättömämpi niistä laitteista, joita ne tuottavat. Yksi esimerkki on kauko-ohjatut hävittäjät. NRP julkaisi aseista ensimmäisenä suomeksi Kauko-ohjattu sota – tappamista etätyönä julkaisun. Automatisaatio ja robottitekniikka ovat edesauttaneet uudenlaisen sodankäynnin. Aseistusta suunniteltaessa ei osattu varautua siihen kuinka traumatisoivaa sokea sodankäynti on aseiden käyttäjälle, etätyötä tekeville sotilaille. Tiedossa on, että kauko-ohjattavien hävittäjien lentäjät kärsivät enemmän post-traumaattisen stressin oireista, kuin heidän taistelukentällä olevat toverinsa. Minäkin olen huolestunut tämän

Pari sanaa vielä Itkijänaisten toiminnasta, joka sai alkunsa eduskunnan avajaisistunnossa vuonna 1987, jolloin ryhmä naisia tiputti eduskunnan lehteriltä kirjailtuja nenäliinoja istuntosaliin. Tällä tempauksella vastustettiin naisten armeijaan menoa. Sen jälkeen Itkijänaiset ovat itkeneet mm. IVO:n, TVO:n ja Säteilyturvakeskuksen toimitusjohtajien sekä ministeri Sinikka Mönkäreen luona. Silloin kun viranomaiset tai päättäjät ovat tehneet mielestämme heikkoja ja huonoja päätöksiä on syytä mennä itkemään.

Kuva: Lea Launokarin kotiarkisto

مرزیه
28.9.16

Piirros: 'Rauha', Marzieh Rahimtarghi

Hukkuneelle pakolaislapselle

”Hyvästi”

1)

Katso minun silmiin

Tartu käteeni

Kuuletko lapseni?

On kohta ohi tumma keskiöinen

rauha seurustelee onnellisuuden kanssa

ja

rakkaus säveltää täysipainoisesti elämää!

(Syvä huokaus)!

2)

Olin toivonut, että et toistaisi kokemaani

etkä kiertäisi samaa kehää niin kuin minun kaltaiset ovat
kiertäneet!

et kokisi poltettua lapsuutta

kodittomuutta

ylenkatsetta

sotaa

ja

kipua

etkä koskettaisi toivottomuuden sävyjä!

Kuuletko lapseni? Kuuletko?

(Itku)!

3)

Kaipasin sinulle turvallisuutta

ja

Olin toivonut, että kantaisit vapauden hedelmää!

Ihmisen arvoa!

Kuuletko lapseni? Kuuletko?

4)

(Väsynyt ja katkera hymy, mutta sen takaa löytyy silti lämpöä)!

Voin nähdä edessäni olevat hymyilevät kasvot.

Silloin kun auringonvalo halailee meren aaltoja

ja meri ei enää ole vihainen kenellekään!

Silloin kun jokaisen ihmisen syli lohduttaa jokaista luokseen tulevaa

ja

joka tervehdys tuoksuu rakkaudelle!

Silloin kun ihmisen sydän löytää loistonsa

ja ”tarve” hämmästyä elämän yltäkyläisyydestä

Silloin kun elämä on ylpeä jokaisesta lapsesta, tulevaisuuden kukista!

Silloin kun minä löydän sinut uudestaan, muistuta lapsista lapseni

”rajattomasta maailmasta”!

Ja pystyn huutamaan koko maailmalle, että rakastan kaikkia lapsia lapseni!

Hyvästi lapseni! Hyvästi!

Kuva: WILPE, Suomen osaston arkisto

Helsingin rauhanneuvottelujen toiset kasvot – acehilaiset naiset haastavat katsomaan rauhaa toisin

Helsinki: Acehin rauhanprosessin symboli

15.8.2005 Valtioneuvoston juhlahuoneiston Smolnan keltainen sali muuttui hetkeksi kansainvälisen median keskipisteeksi. Tuona elokuisena päivänä allekirjoitettiin rauhansopimus Indonesian hallituksen ja Acehin itsenäisyystaistelijoiden välillä 30 vuoden aseellisen konfliktin päättämiseksi presidentti Martti Ahtisaaren ja hänen toimistonsa Crisis Management Instituten (CMI) välityksellä. Rauhansopimus allekirjoitettiin vain kahdeksan kuukautta Intian valtameren maanjäristyksen ja tsunamin jälkeen, joka jätti Acehiin, Indonesian läntisimpään maakuntaan Sumatran saarella, lähtemättömät vaikutukset. On arvioitu, että noin 120,000 ihmistä kuoli ja yli 700,000 ihmistä jäi kodittomaksi maanjäristyksen ja tsunamin seurauksena. Oxfam International myöskin arvioi, että miesten todennäköisyys selvitä oli 3:1 naisiin verrattuna.

Marraskuussa 2015 astelin Smolnaan kahden acehilaisen naisen, professori Eka Srimulyanin ja Solidaritas Perempuan (suom. naisten solidaarisuus) – feministisen naisjärjestön toimistopäällikön Donna Switan kanssa tarkoituksenamme pohtia vuonna 2005 solmitun rauhansopimuksen jälkeistä aikaa – tällä kertaa naisten ja sukupuolten välisen tasa-arvon näkökulmasta. Tämä mahdollisuus oli pitkäaikaisen haaveeni täyttymys: antaa Ekalle ja Donnalle mahdollisuus puhua takaisin rauhanprosesseille sekä ensimmäisen vuosikymmenen rauhalle. Tai kuten Donna sen

ilmaisi: hänen järjestönsä toimii ja järjestää tapahtumia kirjoittaakseen Indonesian historiaa uudelleen. Smolnassa käyty noin tunnin mittainen keskustelu ja siitä sekä Indonesiassa vietetyn kuvauskuukauden pohjalta tuotettu 17 minuutin mittainen video ”MoU Helsinki – Reclaiming back history” oli osa laajempaa tutkimushankettani, jossa tarkastelen rauhan ensimmäisen vuosikymmenen merkityksiä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta (tämä ja muita tutkimuksesta julkaistuja videoita on katsottavissa Youtubessa kanavalta Scraps of Hope, ks. lisätietoa alla).

Helsingin rauhanprosessina tunnettu rauhansopimus on saanut tunnustusta kansainvälisesti ja se onkin esitetty suomalaisen rauhanvälitystyön lippulaivana. Presidentti Ahtisaari vastaanotti pitkäaikaisesta rauhanneuvottelijatyöstään Nobelin rauhansopimuksen vuonna 2008. Tietyin mitatareihin Acehissä rauhanprosessia voidaan pitää onnistuneena: aseellisten selkkausten lukumäärä on vähentynyt, aseistariisunnassa on onnistuttu, entiset taistelijat ovat ryhtyneet poliitikoiksi, byrokraateiksi tai yrittäjiksi. Mistä siis Ekan ja Donnan kanssa käydyssä keskustelussa oli kyse?

Acehin konfliktin ja rauhanprosessin sukupuolivaikutukset

Kun katse käännetään rauhanprosessin sukupuolittuneisiin vaikutuksiin, tilanne näyttää kuitenkin toiselta (linkki: <http://politiikasta.fi/feminismia-1-364-feministisen-ulkopolitiikan-valttamattomyydesta/>). Kathmandussa helmikuussa 2015 YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 syksyllä 2015 julkistetun globaalin arvioinnin (linkki: <http://www.un-women.org/~media/files/un%20women/wps/highlights/unw-global-study-1325-2015.pdf>) alueellisessa kokouksessa acehilaiset naisaktivistit ja -juristit kuvasivat kymmentä rauhanprosessin vuotta ristiriitaisin tuntein: kun rauhanprosessia tarkastellaan sukupuolittuneena tai naisten oikeuksien näkökulmasta, se näyttäytyy monessa mielessä ongelmallisena. Globaali arviointiraportti jätti nämä kritiikit kirjaamatta: Acehissä rauhansopimus nostetaan esille yhtenä niistä harvoista viime vuosikymmeninä järjestetyistä rauhanneuvotteluprosesseista, joihin naiset osallistuivat. Raportti jättää mainitsematta, että neuvotteluihin osallistui ainoastaan yksi nainen, Shadia Marhaban ja hänen vasta kolmannelta kierrokselta alkaen, Indonesian hallituksen vastusteluista huolimatta. Marhaban on itse myöhemmin todennut, että rauhanneuvotteluprosessi

epäonnistui acehilaisten naisten, ja erityisesti naistaistelijoiden oikeuksien huomioimisessa: lainsäädäntö, jälleenrakennus-, ja erityisesti taloudellisen kehityksen näkökulmista.

Rauhanprosessi ja kansainvälinen humanitaarinen apu Intian valtameren maanjäristyksen ja tsunamin jälkeen on merkinnyt Acehissa uusien poliittisten valtataisteluiden syntymistä. Näissä taisteluissa käytetään aktiivisesti kunnian ja acehilaisen identiteetin käsitteitä ja samalla hyödynnetään rauhanprosessin myötä vahvistunutta Acehin erityisautonomista asemaa suhteessa Indonesian perustuslakiin ja hallintomalliin.

Sukupuolittunut väkivalta on edelleen normalisoitunutta Acehin konfliktin jälkeisessä arjessa

Tämä tarkoittaa naisiin kohdistuvan fyysisen lähisuhdeväkivallan lisäksi myös muunlaista turvattomuutta. Sitä on voitu kohdistaa erityisesti naisiin paikallislakien muodossa, jotka hyväksyttiin aseellisen konfliktin tai konfliktinjälkeisen ensimmäisen vuosikymmenen aikana.

Tästä viimeinen esimerkki on syksyllä 2014 Acehin parlamentin hyväksymä uusi rikoslaki, jonka perusteella raiskauksen uhri voi joutua syytetyksi avioliiton ulkopuolisesta haureudesta ja toisaalta seksuaaliset teot samaa sukupuolta olevien välillä kriminalisoitiin. Laki tuli voimaan syyskuussa 2015, eikä useamman kansalaisjärjestön vetoamus Indonesian korkeimpaan oikeuteen tuottanut heidän vaatimaansa muutosta: lain tuomitsemista Indonesian perustuslain vastaisena.

Viimeisen vuosikymmenen aikana suoraa väkivaltaa ja syrjintää on kohdistettu myös uskonnollisiin, etnisiin sekä sukupuoli- ja seksuaalisiin vähemmistöihin ja kasvavassa määrin myös naisten ihmisoikeuspuolustajiin, jopa sukupuolentutkimuksen lehtoreihin. Aktivistien leimaaminen lännen agenteiksi on myös kiristänyt naisjärjestöjen välisiä suhteita ja tekee kansainvälisestä solidaarisuustyöstä haastavaa.

Acehin rauhanprosessille asetetut odotukset koetuksella

Acehilaiset naisjärjestöt ja feministiset islamtutkijat ovat kuitenkin vaikeasti kategorisoitavissa konfliktin tai sukupuolisokean rauhanprosessin passiivisiksi uhreiksi saati ulkopuolisten voimien vietäviksi. He ovat jo vuosikymmeniä vaatineet oikeutta osallistua lainsäädäntöä koskeviin päätöksiin sekä poliittisten tavoitteiden määrittelyyn. He ovat tarjonneet olemassa olevien mallien rinnalle näkökulmia, joissa pyritään vastaamaan turvattomuuden monikasvoisuuteen, liittyypä se sitten fyysiseen, poliittiseen, taloudelliseen tai ympäristölliseen turvallisuuteen, luonnonkatastrofit ja ilmastonmuutos mukaan lukien. Sillä, miten eri toimijat ja heidän tuomansa näkökulmat huomioidaan Acehin konfliktinjälkeisessä jälleenrakennuksessa, on merkitystä.

Konfliktin jälkeinen poliittinen ja taloudellinen kehitys ei ole onnistunut vähentämään Acehin korkeita köyhyyslukemia. Aceh on yksi Indonesian pahiten korruptoituneita maakuntia. Moni entinen taistelija – mukaan lukien Inong Balee -naistaistelijat – ja konfliktin siviiliuhri odottaa yhä rauhansopimuksessa luvattujen parannusten toteutumista, kuten ihmisoikeustuomioistuimen ja totuuskomission perustamista ja taloudellisen toimeentulon vakauttamista.

Yhteistyö digitaalisen suunnittelija Seija Hirstiön kanssa Suomen kulttuurirahaston avustuksella on mahdollistanut yhteensä 10 dokumentaristisen videon kuvaamisen. Kevään ja syksyn 2016 aikana videoista on lanseerattu 5, joista 4 on katsottavissa Youtubesta kanavalta Scraps of Hope. Transmiehen tarinan kertovaa videota esitetään turvallisuussyistä ainoastaan erillispyynnöistä. Loput 5 elämäkerrallista tarinaa viimeistellään ja ensiesitetään kevään 2017 aikana. Tutkimuksesta on tekeillä videoita, valokuvia ja ääntä yhdistävä elektroninen tiedemonografia. Lisätietoa Scraps of Hope -tutkimushankkeesta: scrapsofhope.fi/aceh sekä Facebookissa Scraps of Hope. Teksti on toimitettu ja päivitetty versio alun perin [Politiikasta.fi](http://politiikasta.fi) -sivustolla julkaistusta artikkelista (<http://politiikasta.fi/helsingin-rauhan-neuvottelujen-toiset-kasvot-aceh-10-vuotta-myohemmin/>)

Sodan historiasta tie rauhaan

”Rauha on ainoa mahdollisuutemme - Sodan historiasta tie rauhaan”, oli Jatkosodan Siviiliveteraanit ry:n Sodankylässä vuonna 2002 pidetyn sovitusseminaarin johtolause. Seminaarin suojelijana oli aikaisemmin Suomen puolustusministerinä ja YK:n alipääsihteerinä toiminut Elisabeth Rehn. Suomalaisten, venäläisten ja ruotsalaisten ihmisoikeus- ja sotahistorian asiantuntijoiden lisäksi kohtasivat seminaarissa kasvokkain myös Suomen alueella liikkuneet partisaanit ja kylissään läheisiään menettäneet siviiliuhrit.

Jatkosodan aikana neuvostopartisaaneilla oli sotilaallisia tavoitteita liikkueessaan Suomen alueella. Mutta partisaaniryhmät tekivät iskuja myös rajan läheisiin siviilikyliin. Näissä iskuissa menetti tekemiemme selvitysten mukaa 181 siviiliä, äitejä, lapsia ja vanhuksia. 60 ihmistä haavoittui. Partisaanisodan tapahtumat vaiettiin sodan aikana ja pitkään sen jälkeen. Myös vaiettiin se tosiasia, että siviilejä ei evakuoitu suojaan ennen eikä aina hyökkäysten jälkeenkään.

Käytännössä vasta kylmän sodan jälkeen on partisaanisotaa kyetty käsittelemään julkisuudessa. Itärajan lähellä sijaitseva kotikyläni Kuosku tuhottiin sotien aikana kolme kertaa. Talvisodan aikana suomalaiset itse polttivat osan kylästä perääntyessään venäläisten hyökkäyksen edessä. Käydyn motitussodan aikana venäläiset perääntyivät ja veivät sotavankeinaan Suomen rajakylistä n. 2500 suomalaista siviiliä rajan yli. Heidät sijoitettiin erillisille työleireille. Lapsia syntyi, oli sairauksia, ihmisiä kuoli leiriolosuhteissa. Suurin osa kuitenkin palasi vaikkakin pienentyneenä joukkona rauhan palattua takaisin kotimaahan.

Kotikyläni toinen tuho tapahtui jatkosodan aikana, jolloin venäläinen rajaryhmä teki öisen hyökkäyksen kylään ja poltti suuren osan rakennuksista. Seitsemän siviiliä menetti henkensä. Karja paloi navettoihin. En koskaan unohda tuota kauhujen ja menetysten yötä ja aamua, kun palasimme pakopaikastamme metsästä yhä savuavaan kylään.

Lapin sodan aikana saksalaiset perääntyessään pohjoiseen hävittivät kotikyläni kauniit harjutkin. Pohjois-Suomi koki lähes täydellisen tuhon. Perääntyessään saksalaiset miinoittivat tiet, sillat ja talojen lähistöt niin, että vielä noin kymmenen vuoden kuluttua menetettiin ihmisiä ja eläimiä miinaräjähdyksiin.

Jäin vuonna 1995 eläkkeelle sosiaali- ja terveysministeriön ylitarkastajan virasta ja aloitin kirjallisen työni tapaamalla ja haastatteleamalla tuhattujen kylien ihmisiä. Kirjani *Neuvostoliiton partisaanien tuhoiskut siviilikyliin 1941-45* ilmestyi kesällä 1988. Kirja on ilmestynyt myös Yhdysvalloissa englanniksi käännettynä.

Sodan aikana siviileihin tarkoituksella kohdistetut hyökkäykset katsotaan nykyisen mittapuun mukaan rikoksiksi ihmisyyttä vastaan ja sotarikoksiksi. Uhrien viesti oli, että he odottavat kärsimystensä ja menetystensä tunnustamista ja korvauksia. Kirjani herätti julkisen keskustelun korvauksista partisaanisodan siviiliuhreille.

Yhdistyksen perustaminen

Perustimme Kuoskussa vuonna 1999 partisaanisodan siviiliuhrien yhdistyksen. Yhdistyksen tarkoituksena oli selvittää sodan aikaiset tapahtumat ja ihmismenetykset, yhdistää uhrit yhteiseen vapauttavaan keskusteluun. Paljon menettäneillä sodan uhreilla on oikeus odottaa, että heidän kärsimyksensä ja menetyksensä korvataan. Totesimme, että Suomi ei voi enää vaieta ja unohtaa partisaanisodan uhreja. Tapasimme asiassamme ministereitä ja kansanedustajia, olimme TV:ssä ja muissa tiedostusvälineissä.

Saimme sympatiaa ja taloudellista apua rajan kunnilta toimintaamme. Kaikki toiminta oli palkatonta vapaaehtoistoimintaa. Jatkoin kirjallista toimintaani. Kiersin kaikissa hyökkäyksen kohteeksi joutuneissa kylissä ja haastattelin ihmisiä. Kirjoitin toisen kirjan *Partisaanisodan siviiliuhrit*, joka on ilmestynyt myös ruotsiksi. Samalla tein selvitystä partisaanisodassa menetettyjen siviilien määristä. Ei se helppoa ollut, panostimme tiedottamiseen, viesti alkoi kotimaassa mennä perille. Asiamme alkoi saada myönteistä kannatusta. Kansanedustajat laativat aloitteita korvausasian hoitamiseksi.

Asiamme sai myös kansainvälistä julkisuutta rajojen takana. Sain Petroskoin yliopistosta kutsun seminaariin, jossa käsiteltiin sodan aikaisia tapahtumia. Näin alkoi rakentua tapaamiset ja yhteistyö rajan yli, joka on jatkunut. Olin yhdistyksen puheenjohtajana kymmenen vuoden ajan.

Sovitusseminaarin järjestäminen

Yhdistyksessämme syntyi ajatus kansainvälisen mallin mukaisesta sovitusseminaarista. Kanssavetäjäksi sain Sodankylässä päätoimittaja Tuure Neitolan. Sovitusseminaarissa käsiteltiin partisaanisodan tapahtumia, tosiasioita, nähtynä rajan molemmilta puolilta yhteisymmärryksen ja sovituksen hengessä. Tämän laatuinen yhteistyö edellyttää molemminpuolista luottamusta. Työtä voidaan luonnehtia myös kulttuuriseksi yhteistyöksi rajan yli. On tärkeitä, että se jatkuu.

Petroskoin yliopiston edesmennyt historian tutkija Einar Laidinen totesi, että partisaani aiheeseen liittyvät tutkimukset kirjoitettiin Venäjällä neuvostoaikana, ne olivat ideologian ja politiikan värittämiä. Mutta muutokset ja tiukkojen ideologisten raamien irrottaminen ovat avanneet uusia mahdollisuuksia tutkia aihetta. Lisäksi hän totesi, että neuvostopartisaanien syyllisyyttä sotarikoksena ei voida esittää. Venäläisten näkemys partisaanikysymykseen on historiallisen tutkimuksen asia.

Sodankylän seminaarin jälkeen venäläiset kutsuivat yhdistyksemme Murmanskissa järjestettyyn jatko-seminariin. Siellä yhteisessä tilaisu-

udessa Venäjän valtuuskunnan johtaja esitti ryhmällemme anteeksipyyntönsä partisaanisodan tapahtumista.

Sodankylän seminaari sai suuren julkisuuden maassamme, uutiset sovitusseminaarista menivät myös rajojen yli. Näkemykseni mukaan sovitusseminaarilla ja sen saamalla julkisuudella oli ratkaiseva merkityksensä, kun saimme ajamamme korvauslait. Eduskunta hyväksyi vuonna 2003 lain partisaanien uhrien kertakorvauksesta ja seuraavana vuonna lain partisaanien uhrien ja karjan evakuointiin sotatoimialueilla osallistuneiden poikien oikeudesta veteraanikuntoutukseen.

Vaikka sovituksella sinänsä on vahva uskonnollinen merkitys, sitä kuitenkin on määritelty myös ilman uskonnollista lähtökohtaa. Pohjoismaisen konfliktien tutkijan Karen Brounin mukaan sovitus ei tarvitse unohtamista, anteeksiantoa tai toisen rakastamista. Sovitus tapahtuu kolmella tasolla, valtiollisella ja ruohonjuuritasolla. Välissä oleva keskitaso yhdistää valtiollisen ja ruohonjuuritason. Sovitustyö lisää harmoniaa ja yhteisymmärrystä, mutta se saattaa nostattaa vihaa ja kostonajatuksia. Maailman historiassa on esimerkkejä molemmista.

Monet haastattelemistani uhreista sanoivat: ”Olin aikanani vihainen, mutta ikä ja aika antavat ymmärrystä ja sisäistä toivomusta elää rauhassa ilman sotia”. Lapissa partioretkillä liikkunut partisaani Anatoly Golubev totesi Sodankylän seminaarissa: ”Aina on ajateltava myös uudestaan”.

Seminaariin osallistunut venäläinen kirjailija-toimittaja Igor Efremov kirjoittaa Suomen Moskovan suurlähetystölle lähettämässä tervehdyksessään: ”Ei ole syytä salata, aluksi venäläisveteraanit olivat varuillaan, että heille esitettäisiin henkilökohtaisia syytöksiä. Mutta mitään sellaista ei kuultu. Veteraanimme itkivät muistellessaan vuosikymmenten jälkeen noita heinäkuun päiviä vuonna 1944. He olivat sotilaita, eivätkä voineet jättää täyttämättä komentajan käskyä. Olin yllättynyt siitä, kuinka hyväntahtoisesti ja ilman minkäänlaista vihaa suomalaiset, iskuista kärsineet kylien asukkaat, suhtautuivat veteraaneihimme. Läsneä olivat vain suru,

jota kuluneet vuodet olivat vaimentaneet mutta eivät parantaneet sekä kuolleiden omaisten ja läheisten muiston nostattamat kyyneleet.” (Suomen pääkonsulaatti, Pietari 22.4.2010).

Sodankylän sovitusseminaari on esimerkki sodan siviiliuhrien itsensä virittämästä ja toteuttamasta sovitusyöstä entisten vihollismaiden kesken. Seminaariin osallistuneiden uhrien puheenvuorot olivat shokeeraavimmat ja koskettavimmat sovitusseminaarista lähteneet viestit. Sodankylän sovitusseminaari antoi julistuksen, jonka mukaan siviilit eivät ole minkäänlaisissa sodissa tai konflikteissa tuhattavia vihollisia.

Kuva: Tyne Martikaisen kotiarkisto

Rauhantyön ja feminismin monimuotoisuus

Rauhanjärjestöjen työtä tarvitaan nyt ehkä enemmän kuin koskaan. Vuonna 2015 ylitettiin jonkinlainen inhimillisyyden kärsimyksen raja, kun pakolaisia oli enemmän kuin koskaan toisen maailmansodan jälkeen. Pakolaisia vastaanottavat länsimaat sulkivat rajojaan mutta kansalaisyhteiskunta järjestäytyi ja toivotti pakomatalla olijat koteihinsa ja sydämiinsä. Euroopassa tuntuu olevan syvä ristiriita – yhtäältä valtiot kiristävät pakolais- ja maahanmuuttopolitiikkaansa ja rasistiset ääriliikkeiden kannattajat marssivat kaduilla. Toisaalta solidaarisuuteen ja inhimillisyyteen uskovat kansalaisaktivistit luovat turvallisempaa tulevaisuutta käytännön sanoin ja teoin, uudenlaista aktivismia tuottaen. 2010-luvulla myös rauhantyö ja feminismi ovat monimuotoisia.

Pakolaisuus saa ajatukseni kulkemaan usein konfliktimaiden naisiin. Niihin, jotka jäävät, kun taas miehet lähetetään matkaan ajatellen, että heidän mahdollisuutensa selvitä ovat naisia paremmat. Elämä toki jatkuu myös konfliktin keskellä, sillä muuta vaihtoehtoa ei ole. Perheiden hajoaminen, yhteiskuntarakenteiden murtuminen, pakolaisuus ja konflikteihin usein kytkeytyvä seksuaalinen väkivalta pakottaa sukupuoliroolit muutokseen. On kuitenkin virhe ajatella, että pitkittyneiden konfliktien maissa asuvat naiset olisivat pelkkiä uhreja, tai yksinkertaisia maalaisnaisia, joilla ei ole tietoa paremmasta. Naiseus voi olla strateginen vastarinnan ase.

Minulla oli kunnia tavata palestiinalaisia aktivistinaisia miehitetyllä Län-sirannalla vuonna 2016. Naisia, jotka vuosikaudet ovat järjestäytyneet Israelin miehitystä vastaan. Korkeakoulutettuja, analyyttisiä naisia, jotka

purkavat ahdistuksensa toimintaan. Siinä missä useat tapaamani palestiinalaismiehet lamaautuneina toistelivat konfliktin historiaa ja laskivat menehtyneiden määrää tuttavapiireissään, naiset kuulostivat optimistisen pragmaattisilta visioidessaan tulevaisuutta ja suunnitellessaan konkreettisia askeleita miehityksen lopettamiselle. Naiset myös hyödyntävät sukupuoltaan miehityksen vastaisessa kamppailussa tietäen, että sotilaiden kynnys käydä heidän kimppuunsa on (onneksi) korkeampi. Myös monet israelilaiset naisaktivistit hyödyntävät ”koskematonta” asemaansa rauhantyössä. Tunnetuimpana esimerkkinä tästä lienee Women in Black-järjestön israelilaismummit, jotka panevat kapuloita miehitysvallan pyöriin ja sättivät nuoria sotilaspoikia.

Kaikella tällä on kaikupohjaa myös Euroopassa ja Suomessa, jossa syrjimättömyyden, rauhan ja tasa-arvon periaatteet eivät vielä ole itsestäänselvyys. Kaukana siitä. Myös meidän yhteiskunnissamme on useita konflikteja, joilla on selkeä sukupuoliulottuvuus. Minusta usein tuntuu, että rauhantöiden vastavoima kaikille vähemmistöille ja heidän oikeuksiaan puolustaville on yhteinen. Universaali patriarkaatti tuntuu tuottavan, tai ainakin vahvistavan, rasismia, fasismia, homofobiaa ja muita syrjinnän muotoja. Henkilöt, jotka sijoitetaan useampaan vähemmistökategoriaan ovat usein kaikista haavoittuvimmassa asemassa. 1900-luvun alkupuolella keskusteltiin siitä, kuinka pitkä naisen uimapuvun helman tulisi olla ollakseen tarpeeksi säädyllinen julkisille rannoille. 2010-luvulla viranomaiset Ranskassa linjaavat, että koko vartalon peittävä burkini ei sovi ranskalaiseen rantakulttuuriin ja tukee terrorismia. Julkinen keskustelu burkinista, tai vaikkapa hijabista, bikineistä ja minishortseista puhumattakaan, linjaa aina käsityksiä siitä, miten nainen saa ja ei saa käyttäytyä. Viranomaiset rajaavat naisten itsemääräämisoikeutta määrittelemällä, mikä on hyvä nainen.

Myös meidän feministeiksi itseämme kutsuvien on tarkasteltava toimintaamme ja puhettamme kriittisesti. Valkoisen länsimaisen naisen näkökulmasta on helppoa ajatella, että feminismi ja sen haasteet ovat kaikille naisille samat. Ei ole kuitenkaan yhtä feminismiä tai yhtä tasa-

arvon taistelua. Syrjinnän mekanismit voivat olla saman tyyppiset, mutta hierarkioita on kaikkialla ja jotkut feministit ovat tasa-arvoisempia kuin toiset. Värisokeuden ja yksi feminismi sopii kaikille -ajattelun sijasta meidän pitäisi jalostaa kykyämme kuulla ja tehdä näkyväksi erottelua ja valta-asetelmia, myös oman sukupuolemme keskuudessa. Meidän pitää tulla tietoiseksi omasta valkoisuudestamme ja siihen liittyvistä etuoikeuksista. Tätä voi harjoittaa esimerkiksi päästämällä irti ennakko-oletuksista ja kehittämällä normikriittistä luku- ja kuuntelutaitoa.

Naiset voivat muuttaa maailmaa. Rauhantyö saa aikaan muutosta. Jokainen voi tehdä jotain. WILPFissä ja muissa kansalaisjärjestöissä toimiminen on ollut itselleni kanava purkaa omaa turhautumista maailman epäkohtiin tekemällä jotain konkreettista asioiden parantamiseksi. Se on myös tarjonnut verkoston, jossa tavata samalla lailla tuntevia kanssasaisia. Maailmanlaajuisena järjestönä WILPFin merkitys juuri nyt voisikin parhaimmillaan olla alustana toimiminen erilaisten feminismien ja tasa-arvon haasteiden tunnistamisessa ja tunnustamisessa. Meidän ei tarvitse pyrkiä ajatukseen, että olisimme kaikki samassa veneessä. Sen sijaan erottelujen näkyväksi tekeminen ja niiden yli kurottuva solidaarisuus tekee meistä vahvempia 2010-luvun rauhantyöläisiä.

Marjaana Toiviainen, pastori
(toim. Arja Laine)

Ei rauhaa ilman oikeudenmukaisuutta, ei oikeudenmukaisuutta ilman rauhaa

Uskonto, uskonnot eettisten ja moraalisten arvojen antajina ja toisaalta sotien välineenä

Tässä on kyse ihmisyyden paradoksista, ristiriidasta. Meillä kaikilla halu piirtää rajat ihmisten välille hyvän ja pahan, oikean ja väärän, uskonnollisen ja ei-uskonnollisen maailman. Houkutus löytää nämä erot ihmisten väliltä, kun tosiasiaissa raja kulkee ihmisen omassa sisimmässä kaikkien näiden traditioiden sisällä.

Paradoksaalista myös, että kun väkivalta on näin avointa, eikä piiloutuvaa, sitä vastaan on helpompi taistella toisin kuin sisällään olevaa väkivaltaa vastaan.

Ja kun usein tämä rajojen vetäminen on vielä taustoitettu kuvitelmilla hyväntahtoisuudesta! Eniten minua kuitenkin pelottaa materialismi, nihilismi, vääränlainen individualismi ja ihmisten välineistäminen, joiden tuottama väkivalta on vielä haastavampaa ja pelottavampaa.

Uskonto tarjoaa minulle suuntaviivoja ja moraalista sisältöä elämään. Se on jotain annettua, jotta ja jonka kautta voin jäsentää maailmaa. Uskon-

toa voi verrata esim. kieleen, joita molempia voi käyttää monella tapaa, myös väärin.

Feminismi ja rauha

Minulle on tärkeää intersektionaalinen feminismi, joka tunnistaa ja tunnustaa monenlaista eriarvoisuutta ja sortoa ja siten löytää niiden väliset kytkökset toisiinsa sekä antaa kokonaiskuvan yhteiskunnan valtahierarkioista. Näin se pystyy tunnistamaan myös kaiken hiljennetyn sorron.

Feminismiini liittyy myös vastakulttuurin absoluuttiseen väkivallattomuuteen kutsuva narraatio. Oikeudenmukainen rauha tarkoittaa ilman väkivaltaa, ilman rikkovaa anarkismia. Oikeudenmukaisuus ja rauha ovat siten sidoksissa keskenään, että kumpakaan ei voi olla ilman toista. Rauha ilman oikeudenmukaisuutta on väkivaltaa ja oikeudenmukaisuus ilman rauhaa on rikkovaa anarkismia. Hyssyttely on hiljentämistä ja kärsimysten vaientamista.

Feminismissä on kyse rakenteista, ei mielipiteistä. Loppujen lopuksi joka ihmisellä on kaksi omaa mahdollisuutta: kellään ei ole minun asiantuntemustani, vain minä tiedän, mitä minä olen. Ja toisaalta minulla ei ole mitään lintuperspektiiviä muista. Tämä on nöyrästi hyväksyttävä.

Tämän päivän vihapuheet?

Taustalla on tiukka taloudellinen tilanne ja sen mukanaan tuoma turvattomuus. Myös joidenkin vallankäyttäjien tapa käyttää kieltä legitimisoi vihan ilmaisemista. Ryhmät, joista ei ole vaaraa, käännetään toisiaan vastaan. Tämä on poliittinen kysymys.

Eurooppalaisessa politiikassa ja retoriikassa on lyhyt muisti. Euroopan Unionin ja Turkin tekemä sopimus pakolaisista sai aikaan ilmapiirin, joka irrottaa pelottavia voimia. Voidaanko tällaista sopia ja tosiaan olla ihan ok? Tärkeää näyttää olevan vain numeeriset tavoitteet. Milloin meiltä kysytään, mitä tuli tehtyä!

Ikiaikainen ratkaisu on, että tarvitaan syntipukkeja, eivät me vaan muut. Ketkä kuuluu minun puolelle: on ihanat ja hirviöt, enkelit ja raiskaajat. Nopeasti tulee kaksijakoinen kvalifiointi.

Mitä rauha merkitsee?

Rauha ei ole aina harmonista, siistää ja helppoa, se voi vaatia riisuuntumista, se on tie. Vuorisaarnasta raamatusta löytyy perinteisemmin kristillinen näkemys rauhasta. Esimerkiksi mitä tarkoittaa se, että jo ajatus merkitsee? Ihminen on tässäkin sekä osa ongelmaa että ratkaisua.

En ole elänyt kylmän sodan aikaa. Vaikeaa on ymmärtää keskellämme olevaa globaalia rauhattomuutta. Siinä meille on haastetta: miten kykenemme samaistumaan syvään rauhan puutteeseen? Miten osaan elää oman etuoikeutetun asemani kanssa? Tiedostaa rauhan sattumanvaraisuus ja se, etten ole itse tehnyt sen eteen mitään. Millaista on, jos elämän merkitys katoaa? Armoa kaivataan merkityksettömyyteen ja vaatimusten määrään.

Rauha on valtavan isoa rakennetta, toisaalta pientä elämää. Rauhattomuus on elämän särkymistä ja katkeruutta, vaille jäämisen kokemusta, josta voi kasvaa pohjaa väkivallan rumalle muodolle.

Kuva: Harri Lamminsalu

*Batulo Essak, African Caren puheenjohtaja
(toim. Pirkko Jyväkorpi)*

Palautuuko lapsuuteni Somalia?

Somalia ei ole entisensä. Vielä. Toivon, että jonakin päivä maassa on rauha. Toivon, että klaanit unohtavat valtataistelut ja ryhtyvät elämään yhdessä ja toteuttamaan yhteisiä tavoitteita. Jossakin osaa maata on jo rauhallista ja rakennustyöt ovat käynnissä. Poliittinen tilanne on sekaisin. Näen sieluni silmin Somalian sellaisena kuin se oli lapsuudessani. Se oli kuin paratiisi.

Lapsuuteni Mogadishussa oli onnellinen. Vanhemmat kannustivat minua kouluttautumaan. Ylioppilastutkinnon jälkeen 1985 lähdin muiden somalinuorten tavoin opiskelemaan Neuvostoliittoon. Venäjä opiskelukielenä ja Moskova ympäristönä olivat uusia ja haastavia nuorelle, itsenäistyvälle naiselle. Halusin ammattiin, jossa voisin työskennellä kotimaassa äitien ja lasten hyväksi. Valmistuin kättilöksi Moskovan lääketieteellisestä instituutista 1990.

Pakolaisena Suomeen

Kun Somalia ajautui 1990-luvun alussa sisällissotaan, paluu kotimaahan ei ollut enää mahdollista. Samaan aikaan Neuvostoliiton hajoaminen ja taloudellinen romahdus ajoivat kansainväliset vaihto-opiskelijat maasta. Päätin hakea turvapaikkaa Suomesta. Tulin Suomeen alkuvuodesta 1991 ja vietin ensimmäiset kuukaudet pakolaisten vastaanottokeskuksessa Lapinjärvellä.

Uusi kotikunta löytyi pian Kemistä. Tunsin jo pohjoiset olosuhteet ja halusin sopeutua nopeasti ja päästä työelämään. Jotta oppisin suomea, tein töitä tarjoilijana ja autoin vapaaehtoisena niin lapsiperheitä kuin vanhuksiakin. Pääsin harjoittelijaksi Länsi-Pohjan keskussairaalaan synnytyslinjalle ja vuodeosastoille.

Jatko-opintoja varten muutin vuonna 1994 Helsinkiin. Sain paikan Kätilöopiston sairaalasta. Valmistuin 1995 kätilöksi, sain työpaikan Nais-tenklinikalta. Venäjän kielen taidostani oli hyötyä kansainvälistyvässä Helsingissä.

Yksi elämäni kohokohdista oli nimitykseni Vuoden 2000 pakolaisnaiseksi. Järjestöjen ja viranomaisten esityksiin perustuva tunnustus toi mukanaan paljon julkisuutta ja esiintymisiä. Aloin toimia aktiivisesti erilaisissa kotoutumiseen ja kehitysyhteistyöhön suuntautuneissa kansalaisjärjestöissä, kuten Suomi-Somalia seurassa ja African Care ry:ssä. Ensimmäisiä valtakunnallisia luottamustehtäviä Suomessa oli työministeriön suojassa toimineen Etnisten suhteiden neuvottelukunnan (ETNO) jäsenyys 2000–2005.

Ulkoministeriö valitsi minut Suomen maabrändi – työryhmään ja vuonna 2015 naisrauhavälittäjäverkoston jäseneksi.

Pääsin matkustamaan Mogadishuun tapaamaan äitiäni vuonna 2000. Näin sodasta kärsivän synnyinmaani naisten ahdingon, mutta myös monia mahdollisuuksia auttaa heitä. Kaksi vuotta myöhemmin matkustin uudelleen Somaliaan valmistelemaan yhdessä tutkija Tiina Salmion kanssa Suomi-Somalia seuralle hankesuunnitelman äitien ja lasten terveysprojektiksi. Hankkeelle myöntämän ulkoministeriön rahoituksen turvin rupesin vuonna 2003 johtamaan Suomi-Somalia seuran äitiysneuvola- ja synnytysklinikkahanketta Afgoissa. Sen ansiosta maaliskuussa 2005 avatulla FinSom-klinikalla on kolmen ensimmäisen vuoden aikana saatettu yli 2 500 lasta turvallisesti maailmaan.

Halusin kehittää uusia hankkeita. Vuonna 2005 Mogadishussa aloittivat myös uusi paikallista naisten toimintakeskusta tukeva Sagal-hanke, joka 2007 siirtyi Vantaan Nichearts-järjestön vastuulle, sekä kansalaisjournalismia edistämään tarkoitettu Shiffa ry:n Nasiib - naisten mediakoulutushanke.

Monissa Afrikan maassa silvotaan tyttöjä. Olen valistanut ympärileikkauksesta ja sen terveydellisistä vaaroista niin suomalaisia kuin maahanmuuttajiaakin. Olin 2002 suunnittelijana Euroopan Unionin (EU) Daphne-

ohjelman tukemassa, SPR:n ja Suomi-Somalia seuran yhteisessä Haawo Taako -hankkeessa, jossa somalinaiset kehittivät yhteisöllisiä menetelmiä ympärileikkauskäytäntöä ehkäisevään työhön maahanmuuttajien parissa. Hankkeen puitteissa syntyi värikäs ja omaleimainen sarjakuvakirja Ma waajib baa in gabdhaha la gudo ('Onko tyttöjä pakko ympärileikata'), jota somalinkielisenä voitiin jakaa myös muihin pohjoismaihin.

Olen iloinen siitä, että marraskuussa 2008 Helsingissä järjestetty EU:n Daphne II -ohjelmaan liittyvä STOP FGM! -seminaari toteutui. Olin vuonna 2003 projektisuunnittelijana Ihmisoikeusliiton ympärileikkausten lopettamiseen tähtäävässä KokoNainen -hankkeessa.

Jatkoin opintojani ja suoritin Vantaan Laurea ammattikorkeakoulussa v. 2004 terveydenhoitajan tutkinnon ja v. 2008 pari- ja seksuaaliterapeutin tutkinnon. Samana vuonna sain nimityksen HIV-säätien ja Aids-tukikeskuksen asiantuntijaksi käynnistämään uutta monikulttuurista HIV-ohjelmaa. Vuonna 2016 hankin johtajuus -erikoisammattitutkinnon.

Suomi on ollut minulle mahdollisuuksien maa. Suomessa olen voinut elää rauhassa. Olen voinut opiskella ja tehdä työtä. Myös Somaliassa tällaisen elämän pitäisi olla mahdollista. Rauhasta voisi alkaa.

Kuva: WILPE, Suomen osaston arkisto

Tshernobylin kevät

Muistan vieläkin selvästi, millainen järkytys Tshernobylin ydinvoimala-onnettomuus oli keväällä 1986.

Tuntui, että kaikki oli sen jälkeen turhaa, kaikki oli muuttunut, kaikki oli loppumassa. Tuntui, ettei olisi uskaltanut hengittää, ei juoda vettä, ei syödä mitään.

Minulla on yhä tallella saman vuoden syksyllä kuivattuja sieniä, joita en uskaltanut käyttää; niistä voisi nyt vaikka mitata radioaktiivisuuden määrän, jos sellainen kiinnostaa. Vai eikö kukaan halua enää tietää koko asiasta mitään?

Kirjoitin onnettomuudesta kuultuani epätoivon vallassa kaksi runoa, jotka ilmestyivät 1987 kokoelmassa *Animalia*.

Oli äitini nimipäivä, Helmin päivä, miniäni oli raskaana ja synnytys lähestyi, koivut olivat hiirenkorvalla, kevät oli lämmin ja kaunis. Ihmisen rakentaman maailman mielettömyys ja vaarallisuus iski musertavana tätä kaikkea vastaan.

En ymmärrä, miten kukaan voi kannattaa ydinvoimaa näitten varoitusten jälkeen mitä olemme saaneet.

18.12.2001

Teksti kokoelmasta *Maailmanlaajuinen kysymys*, 2002

Nyt ei kannata puhua muuta kuin viimeisiä ajatuksia
tai sitten jotain aivan pinnallista.
Kumpikin on joka tapauksessa turhaa.
Eniten minua oudostuttaa
ettei voi taistella enää
minkään puolesta eikä mitään vastaan
kun kaikki on niin toisin,
kun kaikki on jo pilattu.
Miten jaloa olikaan puolustaa luontoa.
Ei siinä muuta tarkoitusta elämälle kaivannut,
ei varsinkaan kun oivalsi
että elämää itse on tarkoitus.
Oi että sai kokea sen tunteen.
Sitä vastaan me olemme rikkoneet,
siinä on meidän syntimme:
se mitä me olemme tehneet eläimille ja kasveille.
On vaikea hengittää.
Sanokaa minulle yksi asia
jolla ihminen on hyödyttänyt luontoa.
Olisi kaunista hiutua sitä muistellen.
Nostaisin pääni pystympään,
korahtelisin uljaammin,
yrittäisin nähdä tässä kaikessa jotain suurenmoista.

7.5.1986

Ydinsäteilyä
mutta koivuissa on hiirenkorvat
ja minä istutan orvokkeja.

Ydinsäteilyä
mutta on Helmin-päivä
ja minä kävin onnittelemassa äitiä.

Ydinsäteilyä
mutta jonakin näistä päivistä
on lapsen synnyttävä
ja miniäni lypsää maitoaan viemäriin.
jos se on saastunut.

Ydinsäteilyä
vaikka me rakastamme.

Kuva: Raimo Suikkari

Runot kokoelmasta *Animalia*, 1987

Mietteitä rauhankulttuurista

Jotta todella voitaisiin vähentää väkivaltaa ja vähitellen päästä sen minimoimiseen vain poikkeusilmiöksi ja häiriökäyttäytymiseksi ihmislajin piirissä, on väkivaltaan puututtava monin tavoin ja eri tasoilla kuhunkin yhteyteen sopivin keinoin. Esiin on nostettu mm. seuraavia mahdollisuuksia ja keinoja rakentaa rauhankulttuuria:

- Maskuliinisuuden eri muotojen analyysi ja sen väkivaltaisten muotojen paljastaminen sekä työ niiden muuttamiseksi.
- Väkivaltaisuutta ruokkivien tai sitä ihannoivien arvojen - kovuus, tunteiden tukahduttaminen, ”sankaruus” sodissa, kilpailu urheilussa ja liike-elämässä - paljastaminen ja asettaminen kyseenalaiseksi.
- Mieskulttuurissa yleisten miesmallien ja ihanteiden ”miehen kunnian” analysointi ja kyseenalaistaminen ja poikien kasvatuksen perinpohjainen uudistaminen.
- Naisten kokemaa väkivaltaa koskevan lainsäädännön kehittäminen niin, että väkivallan kaikki muodot kriminalisoidaan ja että naisille voidaan saada kaikkea mahdollista turvaa väkivaltatilanteissa tai niiden uhatessa.
- Miesten auttaminen pääsemään irti väkivaltaisesta käyttäytymisestään.
- Rohkaistava miehiä perustamaan omia ryhmiä ja kansalaistoimintaa, joka vastustaa miesten väkivaltaa naisia kohtaan ja väkivallan käyttöä yleensä.

- Paljastettava väkivaltaiset ja ”kovaan peliin” treenaavat urheilulajit - mm. nyrkkeily, jääkiekko, jalkapallo ja formula-ajot - ja lopetettava niiden suosiminen mediassa sekä poikien kasvatuksessa niin kodeissa kuin kouluissakin.

- Yhteistyöhön, vuorovaikutukseen ja keskinäiseen luottamukseen perustuvien turvallisuusrakenteiden kehittäminen ja vahvistaminen sotilaalliseen ja aseelliseen turvallisuusajatteluun perustuvien tilalle;

- Asevelvollisuuden lopettaminen ja sotilaskoulutuksen tekeminen vapaaehtoiseksi sekä vaihtoehtoisten tai korvaavien kansalaispalvelumuotojen kehittäminen askeleina kohti rauhankulttuuria, joissa sotilaita ei tarvita.

*TURVALLISUUDEN TAKAA VAIN RAUHANKULTTUURI -esitelmästä
Tulevaisuudentutkijoiden kesäseminaarissa 22.–23.8.2002*

Visio Rauhankulttuurista

Leipää. Puhdas taivas. Toimiva rauha.
Naisen ääni laulaa jossain, melodia nousee kuin savu keittotulilta.
Armeija kotiutettu, sato yltäkyläinen.
Haavat parantuneet, lapsi toivottu, vanki vapautettu,
ruumiin koskemattomuus taattu, rakastettu palannut.
Maaginen taito lukea merkkien merkitys.
Työ jaettu tasan, rehellistä ja arvossaan.
Ilo haasteista löytää ratkaisu riitoihin sovussa.
Käsikin nousee vain tervehdykseen.
Sisäinen turvallisuus sydämessä, kodissa ja joka maassa niin vahva
että lopulta rajojakaan ei enää tarvitse turvata.
Ja joka puolella naurua, tanssia, lämpöä, juhlaa ja tyytyväisyyttä.
Vaattimaton maallinen paratiisi, tässä ja nyt.

Ote julistuksesta, jonka Robin Morgan kirjoitti yhdessä 150 muun naisen kanssa New Yorkissa 1994. Hilikka Pietilän suomennos.

Kuva: WILPF, Suomen osaston arkisto

Haluamme lopuksi vielä esitellä WILPFin pitkäaikaisen pääsihteerin ja puheenjohtajan, joka on innoittanut meistä kaikkia, jotka olemme hänet tavanneet!

Meidän EDITH

Joulukuun 10. päivänä 2012 kansainvälinen WILPF järjesti vastaanoton juhliakseen Ihmisoikeuksien päivää sekä WILPFin aiemman puheenjohtajan ja pääsihteerin, Edith Ballantynen 90-vuotispäivää. Todella onnistuneen illan kruunasivat huomionosoitukset, joita Edith sai paikalla olleilta ystäviltään.

Felicity Ruby, WILPFin aiempi YK-johtaja, aloitti onnittelut seuraavalla puheella:

”Minua ilahduttaa suuresti tuoda Edithille WILPFin jäsenten lämpimät 90-vuotisonnittelut Australian kesästä tänne lumiseen Geneveen.

Päivälleen 90 vuotta sitten – laskimme eilen illalla, että tämä tekee 32 871 päivää – Edithin vanhemmat Rosa ja Alois juhlivat tyttärensä Edith Müllerin syntymää Jagerndorfissa, Silesiassa.

Moni meistä saattaa pitää itseään aika boheemina, mutta Edith on aito boheemi: hän syntyi ja varttui Böömissä (jonka saksalaisesta nimestä sana boheemi on peräisin – kääntäjän huomautus), kunnes eräänä syyskuun iltapäivänä vuonna 1938 perhe lähti pois, kamppailtuaan pitkään Edithin koulua ja yhteisöä myrkyttävää natsi-ideologiaa vastaan.

Tuona iltapäivänä Edith oli kuudentoista ikäinen, ja kävellessään koulun jälkeen juna-asemalta kotia kohti hän kohtasi äitinsä ja tätinsä. He palasivat yhdessä takaisin asemalle ja kiipesivät Pilseniin menevään junaan. Pilsenissä he viettivät joitakin viikkoja ennen lähtöään mieleenpainuvalle ja pelottavallekin matkalle läpi Puolan päästäkseen Englantiin lähtevään

laivaan ja, muutaman Englannissa vietetyn kuukauden jälkeen, edelleen Kanadaan.

Edithin elämä on ollut monin tavoin kiehtovaa – hän on käyttänyt 32 871 päiväänsä täysillä –, hän on ollut niin aikaansaapa. Me, jotka tunnemme hänet hänen työstään WILPFissä, CoNGOssa ja monissa muissa liikkeissä ja ponnisteluissa rauhan ja oikeudenmukaisuuden saavuttamiseksi, mukaan lukien YK:n komiteamme, saatamme unohtaa, että hän saattoi maailmaan neljä ihanaa lasta viidessä vuodessa.

Sain tänä aamuna viestin hänen tyttäreltään Mornalta. Morna toivoo, että aivan erityisesti antaisimme tänä iltana Edithille tunnustusta siitä, kuinka hieno äiti hän oli Aidenille, Lindalle, Derekille ja Mornalle.

Morna kirjoitti: ”Hän on ollut kiintynyt meihin koko elämänsä ajan. Hän rakasti, tuki ja lohdutti meitä ehdoitta ja tänä päivänäkin tekee niin. Hän oli se liima joka piti meidät perheenä koossa, ja hän opetti meidät olemaan hyviä kansalaisia – hän sanoi aina, että tämä on vanhemman tärkein tehtävä. Hän on koskettanut niin monia ihmisiä eri puolilla maailmaa – me hänen lapsensa (ja lapsenlapsensa) olemme olleet niin onnekkaita, koska saimme syntyä hänen maailmaansa.”

Moni meistä tuntee itsenä samalla tavoin onnekkaksi siitä syystä, että olemme päässeet Edithin maailmaan, hänen ystävinään ja työtovereinaan, joko kokous- tai konferenssipöydän äärellä, mutta aivan erityisesti hänen päivällispöytänsä, aamiaispöytänsä, lounaspöytänsä äärellä.

Kuinka moni joukostamme tänä iltana, ja kuinka monet ihmiset eri puolilta maailmaa saattavat muistaa oppineensa väittelyistä ja keskusteluista Edithin illallispöydän äärellä? Niin monet Geneven vierailijat ovat nauttineet Edithin anteliaasta vieraanvaraisuudesta, kun he ovat saaneet illalliskutsun tai pyynnön vierailla muutaman päivän tai viikon hänen kotonaan.

Ja ne voimaa pursuavat ajatukset, joista on käyty keskustelua, ja pöydän herkullinen ruoka ja viini ovat jättäneet jälkensä jokaiseen mukana ollee-

seen. Pöytä on vaatimaton, se on tehty tummasta puusta ja sitä voi jatkaa, niin että se mahdollistaa ympärilleen enemmän ihmisiä, enemmän fonduetta, enemmän raclettea, enemmän viiniä, enemmän salaattia, enemmän tutkimusta siitä, kuinka voimme ratkaista maailman ongelmat, kuinka voimme järjestäytyä, ravistella, kouluttaa ja saada tämä maailma siirtymään pois voiton tavoittelun, ahneuden ja sodan parista maailmaksi, jossa voimme elää säällisesti ja arvokkaasti.

Keskustelimme tämän vierailuni ensimmäisellä aamiaisella Edithin pöydän äärellä monista aiheista – puhuimme valvontavaltiosta ja yksityisyytemme ja oikeuksiemme vähenemisestä. Puhuimme miehittämättömistä tiedustelulennokeista. Puhuimme siitä, kuinka totuuden paljastavat ilmi-antajat pidätetään, mietimme Bradley Manningia ja sitä, mitä hän joutuu kokemaan siitä syystä, että hän paljasti sotarikoksia, että hän osoitti kuinka USA:n sotavoimat ajattelevat ja toimivat nykyisin. Puhuimme siitä, mitä Hruštšov sanoi 20. kongressissa ja jatkoimme väkivallasta, nyt internetissä ja siitä, kuinka se vaikuttaa nuoriin, ja ehdimme puhua myös ottomaanien valtakunnasta ja niistä sattumanvaraisista rajoista, joita sen kukistuminen kartalla aiheutti, ja kuinka nämä rajat tuottavat yhä edelleen ongelmia.

Kerron uudelleen tämän aamiaismenun keskustelun aiheet, koska ne ovat niin tyypillisiä Edithille ja kertovat siitä, mistä hän on kiinnostunut. Kuten WILPF:n alkuaikojen naiset, hän ajattelee, puhuu ja toimii suurten aiheiden parissa, naisena. Hän ei ole millään tavoin rajoittunut eikä anna minkään rajoittaa itseään. Eri maiden tilanteet, sotavoimien asema ja niihin käytetty raha, geopoliittinen dynamiikka, köyhyys, rasismi – Edithin näkemyksen mukaan naisten ja miesten pitäisi yhdessä ottaa tilaisuudesta vaarin ja muuttaa näitä.

Kun toinen naistenasemakonferenssi pidettiin Nairobissa, Keniassa, Edith oli kantava voima suunnittelemassa rauhantelttaa, jossa voitiin puhua mistä tahansa aiheesta.

Eräässä vaiheessa teltta melkein suljettiin, koska jotkin hallitukset valittivat tietystä, poliittisista aiheista käydyistä keskusteluista. On mahdol-

lista, että näiden hallitusten mielestä naisten olisi pitänyt pysyä aiheissa, jotka käsittelevät vain naisia. Mutta Edith puolusti vahvasti kansalaisjärjestöjen ja naisten riippumattomuutta ja oikeutta puhua mistä hitosta he sitten halusivatkin.

Ja juuri tämä asenne ja päättäväisyys saivat hänet työskentelemään niin monien muiden kanssa Etelä-Afrikan apartheidin lopettamiseksi, tekemään työtä oikeuden voittamiseksi Palestiinassa, aseriisunnan eteen sekä alkuperäiskansojen tunnustamisen ja kunnioittamisen puolesta ja sen hyväksi, että alkuperäiskansoihin kuuluvien – joista niin monet kutsuvat Edithiä ystäväkseen – ihmisoikeudet toteutuisivat.

Edith on kansallisuudeltaan kanadalainen, mutta, aivan kuten hänen aksenttinsa ja hänen politiikkansa, Edith on todellisuudessa kansallisuudeltaan kansainvälinen. Hänen kodissaan Genevessä on paljon esineitä joka maanosasta, ja ihmiset jokaisesta maanosasta vierailevat hänen luonaan, soittavat hänelle, lähettävät hänelle sähköpostia ja uutisia maailmalta – Lähi-idästä, Tyynenmeren alueelta, Amerikan mantereelta – hän ei ole koskaan jäänyt eläkkeelle työstään.

Ja Edithille työ ei merkitse loistokkaita puhetilaisuuksia tai keitä kuuluisia ihmisiä hän on tavannut tai keiden kanssa työskennellyt – ja heitä on paljon. Edithille työ on yksinkertaisesti sitä, mitä pitää tehdä seuraavaksi.

Yhden kerran se tarkoittaa jonkun hakemista lentokentältä, toisen kerran pöytäkirjan kirjoittamista, muistutussähköpostin lähettämistä, jonkin tekstin kääntämistä tai rauhanteltan organisoimista, kokouksen puheenjohtajana toimimista, artikkelin kirjoittamista tai oikeiden sanojen löytämistä, kun kiistellään jostain päätöslauselmasta tai lehdistötiedotteesta.

Hän on hyvin vaatimaton ja yhtään liioittelematta työmehiläinen, ei mehiläiskuningatar. Mutta kuinka onnekasta WILPFille, että hän tuli työskentelemään tähän rakennukseen 43 vuotta sitten!

Kun Edith saapui pakolaisena Kanadaan vuonna 1939, Kanadan rauta-

tieyhtiö antoi Böömistä saapuneelle, saksaa puhuvalle ryhmälle työtä melkein rautatielinjan loppupäästä Luoteis-Kanadasta. Sen jälkeen, kun maanviljely ja rautatieläiselämä olivat osoittautuneet mahdottomiksi perheen elättämiseen, perhe etsiyti Torontoon vuonna 1941.

Women's International League for Peace and Freedom -järjestön aktiivit löysivät Edithin, joka työskenteli siivoojana. Nämä aktiivit yrittivät selvittää Kanadaan vastaanotettujen poliittisten pakolaisten kohtaloita. WILPFin naiset opettivat Edithille englantia ja neuvoivat häntä tuntemaan oikeutensa ja vaatimaan niiden toteutumista.

On vaikea mieltää, kuinka tärkeitä nämä naiset ja heidän ponnistelunsa olivat Edithille – mutta WILPFin naisten puolelta tämä oli solidaarisuuden teko, ja se oli hyvin poliittinen teko – tukea pakolaisia niin kouriintuntuvalla ja käytännöllisellä tavalla.

Tämä elämänsuunta auttoi Edithiä sopeutumaan Kanadaan, saamaan mielenkiintoisempaa työtä sanomalehdestä ja tulemaan poliittisesti aktiiviseksi hänen uudessa kotimaassaan.

Tämän jälkeen Edith muutti Montrealiin ja työskenteli Kanadan yleisradion kansainvälisessä Saksan palvelussa, hän meni naimisiin Cam Ballantynen kanssa ja muutti Geneveen, missä hän kasvatti heidän neljää lastaan ja työskenteli lyhyen ajan WHO:lle. Genevessä Edith myös löysi uudelleen WILPFin, kun hän törmäsi järjestön päämajaan melkein vahingossa vuonna 1968.

Tämä vahinko tapahtui illallispöydän ääressä, kun eräs vieraista puhui WILPFistä. Edith oli ollut Genevessä vuodesta 1948, mutta hänellä ei ollut aavistustakaan siitä, missä WILPFin päämaja oli. Mutta niin pian kuin hän kuuli asiasta, hän halusi antaa oman osuutensa organisaatiolle, joka oli auttanut häntä vuosia aiemmin.

Hän tapasi sihteerin ja tarjoutui vapaaehtoiseksi. Hän teki tämän osittain osoittaakseen kiitollisuuttaan avusta, jota hän oli saanut järjestöltä Kanadassa niin monia vuosia aiemmin, osittain siitä syystä, että se an-

toi hänelle mahdollisuuden poliittiseen rauhanaktivismiin, johon hän ei muutoin voinut Sveitsissä asuvana ulkomaalaisena osallistua.

Niinpä hän tuli vapaaehtoisena, mutta pian hänet nimitettiin työntekijäksi. Yksi hänen varhaisista tehtävistään WILPFissä oli raportin kirjoittaminen niistä hyödyistä ja kustannuksista, joita koituu toimiston pitämisestä täällä Geneveessä.

Luulenpa, että hän argumentoi pitävästi sen puolesta, miksi WILPFin pitäisi olla Geneveessä ja aktiivisesti mukana YK:n Geneven työssä ja miksi WILPFin kannattaa tehdä yhteistyötä niiden komiteoiden ja kansalaisjärjestöjen kanssa, jotka tukevat Yhdistyneitä Kansakuntia toteuttamaan peruskirjaansa. WILPF nimittäin on yhä täällä ja aikoo myös pysyä!

Edith työskenteli järjestön pääsihteerinä 23 vuotta, ja sen jälkeen hän palveli kuusi vuotta sen puheenjohtajana, ja yhä vain hän jatkaa aktivismiaan WILPFissä.

On mahdotonta laskea kaikkea Edithin työtä – puheenjohtajana ja CON-GOn – YK:n piirissä toimivien kansalaisjärjestöjen konferenssi – sihteerinä, tai rasismien, dekolonisaation ja apartheidin alakomiteassa, sitä työtä, jonka hän teki perustaessaan kansainvälisen naistenpäivän aseistariisuntaseminaarit, työ YK:n konferensseissa rasismia vastaan, työ naisten, ihmisoikeuksien ja ympäristön puolesta tai työ YK:n yleiskokouksen erityisistunnoissa aseistariisunnan puolesta.”

Käännös: Elina Hatakka

Kuva: WILPFin arkisto

Rauhan haaveita kertoo naisten haaveista rauhasta. Ne nousevat heidän elämänkokemustensa, työnsä tai taiteensa pohjalta. Sieltä kumpuavat rauhanliikkeen tavoitteet ja toiminta.

WOMEN'S INTERNATIONAL LEAGUE FOR
PEACE & FREEDOM

ISBN 978-952-67816-4-8 (nid.)

ISBN 978-952-67816-5-5 (PDF)